

3. TIMSS-2007. Частина 1. Результати дослідження на національному рівні. – К. : Видавнича група BVH, 2010. – 400 с.

Анжеліка Цымбалару. Особенности моделирования образовательного пространства младших школьников в условиях вариативности организационных форм обучения.

В статье раскрываются особенности моделирования образовательного пространства младших школьников с позиции личностного подхода как действенного механизма повышения эффективности их учебного взаимодействия с образовательной средой в условиях вариативности организационных форм обучения.

Ключевые слова: образовательное пространство школьников; педагогическое моделирование; организационные формы обучения.

Angelica Tsymbalaru. The peculiarities of younger schoolchildren's educational space modelling in conditions of variability of organizational forms of learning.

The article describes the details of modeling educational space younger students from the position of the personal approach as an effective mechanism to improve the effectiveness of their educational interaction with the educational environment in a variation of organizational forms of learning.

Key words: educational space schoolchildren, pedagogical modeling, organizational forms of training .

УДК 373.31:050

Л. М. Черняченко

СТРУКТУРНО-ЗМІСТОВИЙ АНАЛІЗ БУКВАРІВ (НА ПРИКЛАДІ ПІДРУЧНИКІВ, ДІЮЧИХ У ШКОЛАХ ЖИТОМИРЩИНИ)

Автор статті пропонує структурно-змістовий аналіз сучасних букварів, беручи до уваги загальні тенденції українського підручникотворення, а також вимоги до мовного навчання першокласників.

Ключові слова: український буквар, шкільний підручник, уніфіковані критерії, структурно-змістовий аналіз.

Постановка проблеми. Сучасний етап розвитку цивілізації, поглиблення інтеграційних процесів суттєво змінюють уявлення про цілі і цінності освіти. У процесі модернізації загальної середньої освіти якість початкового навчання пов'язується з реалізацією компетентнісного підходу, який передбачає методологічну перебудову навчального процесу на принципах гуманізації і демократизації й спрямований на особистісний розвиток школярів.

Процеси реформування системи шкільної освіти торкаються змісту, методів, форм і засобів навчання. Із цим тісно пов'язана проблема підручника для початкової школи. Своєчасність науково-методичного аналізу українських букварів початку ХХІ століття зумовлена тенденціями національного підручникотворення. Аналіз педагогічної спадщини допомагає виявити тенденції української букваристики, які є рушійною силою її розвитку, збагачують історію методики навчання грамоти, сприяють розробці структури й змісту сучасного букваря та впливають на практику підручникотворення у галузі початкової освіти України. Отже, джерелом науково-методичного аналізу є, перш за все, навчальні книги з опанування грамоти шкіл України

початку ХХІ століття.

Книга з навчання грамоти початку ХХІ століття є складним, багатовимірним феноменом педагогічної думки і книгодрукування, тому вимагає комплексного вивчення для творчого застосування в умовах сучасної розбудови національної школи.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Різним аспектам досліджуваної нами проблеми приділяють увагу відомі педагоги і методисти. У працях Н. О. Дорошук, Л. І. Кобилянської, Ф. І. Кокошка, С. О. Масюк, А. І. Мисечка, Л. О. Тетерських та інших розкриваються *соціокультурні* підходи до розуміння історико-педагогічних процесів. Такі вчені, як В. Г. Богуславська, Г. М. Груць, О. В. Каськів, О. І. Неживий, Н. А. Побірченко, А. Г. Погрібний розглядають окремі букварі початку ХХІ століття в *культурно-антропологічному* та *суто педагогічному* аспектах. Привертають увагу наукові дослідження Н. М. Агафонової, Л. Д. Березівської, В. Г. Богуславської, О. О. Драч, І. В. Зайченка, Н. А. Побірченко, Л. Б. Потапової, Ю. В. Телячого, де детально характеризуються особливості освітньої системи початку ХХІ століття. Сучасна лінгводидактика розробила ряд методологічних і методичних засад, що стосуються аналізу букваря як педагогічної системи. Аспекти проблеми викладено у працях М. С. Вашуленка, Н. А. Гайсинюк, Д. Д. Зуєва, І. І. Козак, О. І. Мельничайко, О. Н. Хорошковської.

Мета статті – провести структурно-змістовий аналіз букварів (на прикладі підручників, діючих у школах Житомирщини).

Виклад основного матеріалу. Шкільний підручник – навчальна книга, яка передає предметний зміст освіти, розрахована на певні умови навчання; зміст і структура, дизайн сучасного підручника забезпечують у комплексі навчальну, виховну, розвивальну, мотиваційну функції; є цікавим для учнів, навчати вчитися [4].

Буквар – це носій змісту освіти і модель методичної та дидактичної системи. Саме з його аналізу можна швидко і якомога точно зробити висновок про домінуючі на час його створення дидактичні, методичні засади та методологічні установки [5, с. 10].

Готуючи підручник для першокласників, автори повинні прагнути, щоб зміст, структура, методичний апарат книги, по-перше, реалізували нормативні вимоги Державного стандарту початкової загальної освіти, базової навчальної програми [3], провідні функції підручника, особистісно орієнтований підхід до навчання грамоти. По-друге, відповідали запитам дітей цього віку, інноваційним підходам, сучасній концепції розвивального навчання та відображали прогресивні педагогічні ідеї, принципи цікавості й народності.

Вивчення науково-методичної літератури з теми, визначення категоріально-понятійного апарату проблеми дослідження та формулювання головних вимог до сучасного шкільного підручника (Д. Л. Десятова, Я. П. Кодлюк, О. В. Николук, О. Я. Савченко, С. І. Трубачевої, А. В. Фурмана), узагальнення результатів статистики потребує формулювання єдиних (уніфікованих) критеріїв для подальшого аналізу двох діючих букварів, за

якими навчаються першокласники в сучасних школах.

Важливим критерієм аналізу цього виду навчальної літератури є реалізація у процесі його створення відповідних теоретичних положень, тобто психолого-педагогічних, дидактичних та методичних та поліграфічних основ побудови підручника [2].

Психолого-педагогічні: відображення у змісті і структурі навчальної книги основних етапів процесу навчання; наявність засобів для формування основних компонентів навчальної діяльності – змістового, мотиваційного та процесуального; врахування у процесі розробки підручника вікових особливостей молодших школярів.

Дидактичні: повноцінна репрезентація у книзі основних елементів змісту освіти; забезпечення освітнього, розвивального та виховного впливу на особистість молодшого школяра; відповідність моделі процесу навчання на конкретному етапі історичного розвитку; забезпечення органічного зв'язку з іншими елементами навчально-методичного комплексу.

Методичні: наявність певної педагогічної технології; послідовність пред'явлення у книзі предметних знань; доцільність використання засобів (насамперед різних видів навчальних завдань і вправ) для формування в учнів спеціальних (предметних) умінь і навичок).

Поліграфічні основи створення підручника для учнів початкових класів - дизайн, рубрикація, ілюстрування.

Висновки. Здійснення нами педагогічного аналізу українських букварів початку ХХІ століття дає підстави зробити ряд узагальнених висновків, які можуть викликати інтерес в учителів початкових класів на сучасному етапі розвитку освітнього процесу в Україні. Хоч і немає принципових відмінностей у структуруванні та змісті проаналізованих нами букварів різних авторів (М. Д. Захарійчук, В. О. Науменко; М. С. Вашуленко, О. В. Вашуленко), кожен з цих підручників має специфіку. Автори, які є знаними методистами, відомими лінгводидактами, акцентують увагу на певних аспектах, які відрізняють їхній підручник серед інших.

Таблиця 1

Порівняльний аналіз сучасних букварів

Буквар (М. С. Вашуленко, О. В.Вашуленко (2012 р.))	Буквар (М. Д. Захарійчук, В. О. Науменко (2013 р.))
Добукварний період	
	Кожна тема включає текст, сюжетний малюнок, серію малюнків, що реалізують завдання мовленнєвої діяльності – слухання, розуміння, говоріння, аудіювання. Разом із тим у букварі наявні тексти для читання дітьми, у яких сформовані уміння читати.
	У текстах букваря підкреслені слова, з якими потрібно працювати школярам.

Букварний період	
Цікавою особливістю букваря є розміщений внизу сторінки ланцюжок послідовності вивчення букв.	Уперше пропонується художній текст для читання вчителем з метою виокремлення звуку, буква на позначення якого вивчається на уроці або ж подані звуконаслідувальні слова.
	Предмети, у назві яких є потрібний звук, об'єднані в оригінальний віночок, який обрамлює сторінку.
У букварі подаються слова без поділу на склади рисочками, а цілим словом з підкресленням в окремих з них прямого складу (злиття), що дає змогу прочитати слово ускладненої структури (Миколка, колисанка). У словах, правильне наголошування яких може викликати в учнів труднощі, проставлено наголоси	У букварі подаються слова з поділом на склади рисочками (аб ри ко' си) із підкресленням знизу стрілочкою звуків, що читаються зливо (прямий склад). Всі слова, подані в колонках для читання мають проставлені наголоси.
	Подані тексти дають змогу врахувати різні рівні підготовки першокласників до читання.
Післябукварний період	
Післябукварному періоду у навчальній книзі відведено сторінки 142 – 151.	Матеріали для післябукварного періоду не вміщені в аналізованому букварі, а забезпечені окремими навчальними книгами.

Список використаної літератури

1. Вашуленко М. С. Навчально-методичний посібник для студентів вищих навчальних закладів. – К. : Літера ЛТД, 2012. – [364 с.]. – С. 86–88.
2. Кодлюк Я. П. Теорія і практика підручникотворення в початковій освіті: підруч. для магістрантів та студ. пед. ф-тів / Кодлюк Я. П. – К. : Інформаційно-аналітична агенція «Наш час», 2006. – 368 с.
3. Методика викладання української мови : Програма навчального курсу (за вимогами кредитно-модульної системи). – Тернопіль : ТНПУ ім. В. Гнатюка, 2008. – 48 с.
4. Савченко О. Я. Дидактика початкової школи : Підруч. для студентів пед. ф-тів / Савченко. – К. : Генеза, 1999. – 367 с.
5. Савченко О. Якість і варіативність шкільних підручників як умова запровадження державних стандартів початкової освіти // Початкова школа. – 2001. – № 8. – С. 10–12.

Леся Черняченко. Аналіз структури і содержания букварей (на прикладі учебників, функціонуючих в школах Житомирщини).

Автор статті аналізує структуру і содержание сучасних букварей, враховуючи загальні тенденції української букваристики, а також вимоги до мовного навчання першокласників.

Ключові слова: український букварь, шкільний учебник, уніфіковані критерії, структурно-содержательний аналіз.

Lesia Cherniachenko. Structural and content analysis of the textbooks for the primary school (on the basis of the textbooks, used in Zhytomyr regional schools).

The author offers a structural semantic analysis of modern primers, taking into account general Ukrainian trends in this area and requirements for language teaching in the primary school.

Key words: Ukrainian primer, textbooks, standardized criteria for the structural and semantic analysis.

УДК 378.147:004

О. В. Чупріна

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНИЙ АСПЕКТ ВИКОРИСТАННЯ МУЛЬТИМЕДІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В СУЧАСНІЙ ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ

У статті розкрито психолого-педагогічні аспекти використання мультимедійних технологій в початковій школі. Визначено особливості впливу інформаційних засобів навчання на формування дитячої психіки. Окрема увага приділяється гігієнічним нормам привикористання мультимедіау навчально-виховному процесі.

Ключові слова: мультимедійні технології, гігієнічні норми, психологічні особливості, початкова школа.

Постановка проблеми. Програми з української мови для початкових класів загальноосвітньої школи передбачають набуття учнями початкових класів елементарних знань про мовлення: усне і писемне, діалогічне й монологічне. Основну увагу слід приділяти розвитку умінь здійснювати всі види мовленнєвої діяльності: аудіювання, говоріння, читання, письмо. Із цією метою необхідно використовувати спеціальні види роботи, забезпечувати контроль за сформованістю відповідних умінь.

Будь-яка система навчання припускає наявність як позитивних, так і негативних аспектів. Використання мультимедійних технологій в початковій школі припускає в основному орієнтування на ігрові форми, на роботу з програмним забезпеченням ігрового й навчально-тренувального характеру. Зрозуміло, що ігрова навчальна діяльність є дуже привабливою для молодших школярів. Але комп'ютерна ігрова і навчальна види діяльності мають деяку специфіку.

Мультимедійні технології навчання передбачають включення в навчальні програми елементів гри або побудову навчання на основі гри.

Під час педагогічного проектування та створення навчальних програм потрібно дотримуватися таких психологічних принципів взаємодії учня і комп'ютера, як достатність допомоги без надмірності, адекватність, умотивованість, відсутність зайвої категоричності і т. д. Для максимально позитивного впливу на формування дитячої психіки під час розробки комп'ютерних програм із розвитку зв'язного мовлення дітей варто було б дотримуватися таких принципів, як: гуманістичність, функціональність, мотиваційна віднесеність, когнітивне наповнення, емоційна включеність,